

УДК 37.015.31:
17.022.1]: 005.342

Педагогіка
ШКОЛИ

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНОЇ МОДЕЛІ РОЗВИТКУ КУЛЬТУРНО-МОВНИХ І МОРАЛЬНО-ГРОМАДЯНСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ УЧНІВ

**Василь
КИЗЕНКО**

Провідний науковий співробітник лабораторії дидактики Інституту педагогіки НАПН України, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, науковий керівник дослідно-експериментальної роботи

**Михайло
САВЧЕНКО**

Заступник директора з навчально-методичної роботи Київської гімназії східних мов № 1, заслужений учитель України

Презентовано сучасну дослідно-експериментальну технологію створення інноваційної моделі розвитку культурно-мовних і морально-громадянських цінностей учнів. Розглянуто генезу теоретико-практичної розробки дослідно-експериментальними лабораторіями і творчими групами Київської гімназії східних мов № 1 досліджуваної проблеми. Представлено концептуальні положення першого етапу гімназійного експерименту – організаційно-підготовчого. Розкрито умови розробки моделі розвитку культурно-мовних і морально-громадянських цінностей гімназистів. Визначено організаційно-педагогічне та навчально-методичне забезпечення першого етапу дослідно-експериментальної роботи гімназії.

Ключові слова: гімназія, дослідно-експериментальна робота, науково-дослідна лабораторія, творча група, перший етап експерименту, педагогічний досвід, інноваційна діяльність, діагностування, навчально-методичне забезпечення, науково-методична рада, чартерна мовна школа.

З метою виховання майбутнього громадянина України, котрий переймається проблемами демократичного суспільства і правової держави, на базі київської гімназії східних мов № 1 проводиться дослідно-експериментальна робота за темою „Реалізація інноваційної моделі розвитку культурно-мовних та морально-громадянських цінностей учнів” (2012–2019 рр.). Гімназія вживає належних заходів щодо впровадження компетентнісного, діяльнісного й особистісно орієнтованого підходів для забезпечення

системного розвитку культурно-мовних і морально-громадянських цінностей учнів на засадах диференціації, індивідуалізації навчання, наступності в освіті.

На першому етапі дослідно-експериментальної роботи гімназії – *організаційно-підготовчому* (2012–2013 рр.) – визначено та науково обґрунтовано її тему, мету й завдання; вивчено та проаналізовано педагогічний досвід у справі розвитку культурно-мовних і морально-громадянських цінностей учнів; створено банк даних з досліджуваної проблеми; здійснено компаративний аналіз сучасної освіти в зарубіжних

школах-партнерах; проаналізовано (вибірково) вітчизняні й зарубіжні програми з громадянської і полікультурної освіти учнів; розроблено нормативно-правове забезпечення дослідно-експериментальної роботи; визначено й уточнено функціональні обов'язки членів педагогічного колективу, батьків учнів, представників місцевої громади щодо виконання завдань експерименту; налагоджено творчу співпрацю з науковими структурами, підрозділами, соціальними службами, засобами масової інформації, педагогічними колективами шкіл-партнерів із проблеми розвитку цінностей учнів в освітньому просторі; здійснено комплексну діагностику готовності педагогічного колективу до інноваційної діяльності з розвитку культурно-мовних і морально-громадянських цінностей учнів; проведено засідання педагогічної, науково-методичної рад, тренінги, семінари, науково-практичну конференцію для педагогічних працівників з питань дослідно-експериментальної роботи; розроблено положення про методичну кафедру, науково-дослідну лабораторію, творчі групи гімназії та зарубіжне мовне стажування учнів у чартерних мовних школах; створено творчі групи для розробки програм, навчально-методичних комплексів з проблематики розвитку культурно-мовних і морально-громадянських цінностей учнів; підведено підсумки першого етапу дослідно-експериментальної роботи.

Розроблено програму спільної діяльності київської гімназії східних мов № 1 з лабораторіями дидактики, навчання іноземних мов, літературної освіти, географічної та економічної освіти Інституту педагогіки НАПН України.

Важливим джерелом дослідно-експериментальної роботи гімназії є вивчення та аналіз наукових підходів, педагогічного досвіду з досліджуваної проблеми. Для вирішення цього завдання аналізувалась інформація про сучасні досягнення науки і практики

з проблематики зазначених цінностей.

Проаналізовано педагогічний досвід з проблеми дослідно-експериментальної роботи Першої міської гімназії м. Черкас, спеціалізованої школи з поглибленим вивченням корейської мови та культури „Дьонсурі” № 181, маріїнської гімназії № 6 м. Харкова, міжнародної школи І–ІІІ ступенів „Меридіан” м. Києва, московської загальноосвітньої школи-інтернату № 11 з поглибленим вивченням китайської мови, московської загальноосвітньої школи-інтернату № 19 з поглибленим вивченням іноземних мов, дзядинської загальноосвітньої середньої школи вищого розряду № 2 м. Шанхая, середніх шкіл № 1 і № 2 м. Алжира.

Для впровадження результатів вивчення передового педагогічного досвіду створено три дослідно-експериментальні лабораторії, що охоплюють супровідні творчі групи педагогічних працівників. Функціональні обов'язки учасників експерименту визначено відповідно до структури організації дослідно-експериментальної роботи гімназії та положень про науково-дослідну лабораторію і творчу групу.

Керівництво дослідно-експериментальною роботою здійснює науково-методична рада, до складу якої входять: в.о. директора гімназії, заступники директора, завідувачі методичних кафедр гімназії, керівники дослідно-експериментальних лабораторій і творчих груп, науковий керівник дослідно-експериментальної роботи, наукові консультанти, соціальний педагог, педагог-організатор, практичний психолог, заступник голови ради гімназії.

Супровідні творчі групи організовано з метою дотримання умов ефективної дослідно-експериментальної роботи. До складу *першої* творчої групи ввійшли вчителі-класоводи початкової школи та вихователі груп подовженого дня (1–4-ті класи); *другої* – вчителі англійської, східних

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ ЗАХОДИ, що спричинили участь педагогів в експерименті:

- організаційна нарада дирекції гімназії за участі членів ради гімназії, батьківської ради (обговорено специфіку діяльності гімназії в умовах дослідно-експериментальної роботи);
- організаційні наради завідувачів методичних кафедр педагогічних працівників гімназії;
- організаційна нарада вчителів початкових класів, учителів-предметників 5–11-х класів – причетних експерименту; створення робочих груп з питань організації першого етапу експерименту;
- науково-методичні консультації з представниками Міністерства освіти і науки України, Департаменту освіти і науки, молоді та спорту Виконавчого органу Київської міської Ради, управління освіти Святошинської районної в м. Києві державної адміністрації, Інституту післядипломної педагогічної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка, Інституту інноваційних технологій і змісту освіти МОН України, а також з керівниками загальноосвітніх навчальних закладів, які проводять дослідно-експериментальну роботу за темою експерименту, та членами педагогічної ради з таких питань: 1) участь київської гімназії східних мов № 1 у дослідно-експериментальній роботі всеукраїнського рівня на тему: „Реалізація інноваційної моделі розвитку культурно-мовних та морально-громадянських цінностей учнів”; 2) виховання громадянських цінностей та правової компетентності учнів для життєтворчості особистості; 3) наукові підходи до концепцій цінностей; 4) підвищення якості освіти й виховання учнів у 2012/2013 навчальному році; 5) виконання педагогічним колективом завдань з інноваційного розвитку гімназії відповідно до плану дослідно-експериментальної роботи в 2013/2014 навчальному році; 6) засвоєння учнями культурно-мовних цінностей у педагогічній системі розвитку комунікативних компетентностей на уроках української мови, української та світової літератур;
- декада педагогічної майстерності класних керівників, вихователів груп подовженого дня на тему: „Розвиток моральних цінностей особистості у сучасних педагогічних технологіях особистісно орієнтованого виховання”;
- Всеукраїнська науково-практична конференція на тему: „Формування змісту освіти в умовах профільного навчання: формування ціннісних орієнтацій старшокласників”;
- семінар на тему: „Інноваційні технології у процесі фундаменталізації змісту освіти старшої школи” Інституту педагогіки НАПН України в рамках п'ятої виставки-презентації „Інноватика в сучасній освіті” (24.10.2013 р.);
- засідання ради гімназії щодо участі закладу в

мов (китайська, японська, арабська, перська, гінді, турецька, корейська) (1–4-ті класи); *третьої* – вчителі етики, історії України, всесвітньої історії, світової літератури, української літератури, естетичних навчальних предметів (основна і старша школи); *четвертої* – вчителі української, англійської та східних мов (китайська, японська, арабська, перська, гінді, турецька, корейська) (основна і старша школи); *п'ятої* – вчителі природничих, фізико-математичних навчальних предметів, фізичної культури (основна і старша школи); *шостої* – вчителі, які розробляють авторські навчальні програми та науково-методичне забезпечення навчання іноземною мовою, окремих предметів варіативної частини навчального плану гімназії; *сьомої* – класні керівники 5–11-х класів, соціальний педагог, педагог-організатор, практичний психолог, члени ради гімназії, батьківської ради, органів учнівського самоврядування.

На ухвалення свідомого рішення членів педагогічного колективу про їхню активну участь в експерименті та введення програми дослідно-експериментальної роботи до комплексної програми „*Стратегічні напрями інноваційного розвитку київської гімназії східних мов № 1 на 2012–2017 роки*” вплинули організаційно-педагогічні заходи (див віз на С. 58 і С. 59).

Колектив гімназії приділяє пильну увагу нормативно-правовій базі з інноваційної діяльності, до-

слідно-експериментальній роботі в Україні, працям науковців, присвяченим різним аспектам педагогічної майстерності, педагогічній інновації за темою експерименту.

Внеском у справу налагодження експериментальної роботи стало укладення глосарію термінів із досліджуваної проблематики, збірки матеріалів „*Моральні цінності та їх розвиток. Моральне виховання учнів*” для педагогічних працівників.

Розроблено програми науково-теоретичних лекторіїв для категорій педагогічних працівників: „Українська мова в системі розвитку культурно-мовних цінностей особистості”; „Морально-громадянські цінності особистості та їх розвиток. Психологічні аспекти”; „Східні мови в педагогічній системі розвитку культурно-мовних цінностей особистості”.

Проведено мовне стажування трьох груп учнів і вчителів у чартерних мовних школах КНР – м. Чанчунь, Цзілінський університет (грудень 2012 р., жовтень–листопад 2013 р.), м. Кунмін, Кунмінський університет (червень 2013 р.).

Серед учнів гімназії проведено діагностування за методикою С.П. Тищенко (модифікація В.О. Киричука, В.В. Киричука) „Визначення ціннісних пріоритетів особистості”. Анкетування педагогів щодо їхнього ставлення до дослідно-експериментальної роботи (анкета психолога-методиста гімназії Г.І. Новицької та наукового керівника В.І. Кизенка) засвідчило, що достатньо обізнані зі змістом і завданнями дослідно-експериментальної роботи **61 %** опитаних, позитивно ставляться до інноваційної діяльності гімназії **87 %**; серед батьків ці показники становили відповідно **56** і **69 %**.

Обов'язковою умовою дослідно-експериментальної діяльності гімназії є навчально-методичне забезпечення процесу навчання. Розроблено курси „Вступ до історії України” для 5-го класу англійською мовою (0,5 години), англійської літератури XX–XI ст. для 10-го класу (1 година),

„Лінгвокраїнознавство. Китай” для 10–11-х класів, за якими розпочато навчання у другому семестрі 2012/13 навчального року. Учні 5-го класу навчаються етики за програмою МОН України (1 година). Укладено збірники завдань для державної підсумкової атестації учнів 9 і 11-х класів зі східних мов.

Для активізації виконання сучасних завдань навчально-виховної діяльності оновлюється матеріально-технічна база гімназії. Організовано службу інформаційно-технічної підтримки дослідно-експериментальної діяльності, налагоджено роботу гімназійного інформаційного серверу для оптимізації обміну інформацією тощо.

Педагогічний колектив відстежує діяльність учнів – співпрацю у проведенні свят (свято рідної мови, свято офіційних мов ЮНЕСКО, свято Нового року за календарями народів Сходу), участь у всеукраїнських та міжнародних олімпіадах зі східних мов, конкурсах-захистах науково-дослідницьких робіт учнів-членів МАН України. Науково-методична рада

(Закінчення, початок на С. 58)

дослідно-експериментальній роботі всеукраїнського рівня;

- засідання науково-методичної ради гімназії щодо тематики й етапів проведення дослідно-експериментальної роботи, виконання завдань дослідження, з'ясування теоретико-методичної основи дослідження;
- робочі інформаційні наради зі складом науково-дослідних лабораторій, творчих груп педагогічних працівників (раз на місяць);
- загальногімназійні збори з питань підтримки експерименту всіма членами колективу та важливості його результатів для гімназії, загальноосвітніх навчальних закладів України;
- робота консультаційного центру для вчителів, вихователів, класних керівників з організації навчально-виховної діяльності в умовах експерименту (зустрічі з учителями української, англійської, східних мов, розробка навчальних програм, факультативних курсів, програм науково-дослідної роботи учнів – членів наукового товариства гімназистів).

звертає увагу на участь педагогів у семінарах, науково-практичних конференціях, виставках, приміром „Сучасна освіта в Україні – 2013”, Міжнародна

виставка „Сучасні заклади освіти – 2013”, Всеукраїнська виставка-звіт дитячої творчості „Країна юних майстрів” (28.02.2013 р.).

Розроблено науково-методичну тему педагогічного колективу гімназії на 2013–2019 роки: „Розвиток культурно-мовних та морально-громадянських цінностей учнів як інноваційної моделі педагогічного процесу”, на базі якої визначено науково-методичну тему на 2013/2014 навчальний рік: „Обґрунтування моделі розвитку культурно-мовних та морально-громадянських цінностей учнів у навчально-виховному процесі”.

Для виконання *другого етапу програми – концептуально-діагностичного* (2013–2014 роки) передбачається: розробити концептуальні засади інноваційної моделі розвитку культурно-мовних і морально-громадянських цінностей учнів; підібрати методики й описати діагностичний інструментарій дослідження; визначити психолого-педагогічні засади експерименту, критерії й показники рівнів розвитку цінностей учнів початкової, основної та старшої шкіл, соціальної комунікації гімназистів, їхнього громадянського досвіду; провести діагностування рівня професійної компетентності педагогічного колективу гімназії з проблеми дослідження та психолого-педагогічну діагностику рівнів розвитку загальнолюдських, етнопонаціональних, морально-громадянських, мовно-культурних цінностей, полікультурних компетентностей учнів початкових, основних і старших класів гімназії як розвитку етнокультурного, громадянського виховання учнів, полікультурної освіти; розробити модель розвитку культурно-мовних та морально-громадянських цінностей учнів гімназії; здійснити стратегічне планування навчально-виховної, науково-методичної роботи відповідно до завдань дослідно-експериментальної роботи і результатів діагностики; провести науково-практичний семінар „*Організаційні психолого-педагогічні умови розвитку культурно-мовних та морально-громадянських цінностей учнів*”.

Василий Кизенко, Михаил Савченко
Особенности реализации инновационной модели развития культурно-языковых и нравственно-гражданских ценностей учащихся

Представленная современная исследовательско-экспериментальная технология создания инновационной модели развития культурно-языковых и нравственно-гражданских ценностей учащихся. Рассмотрено генезис теоретико-практической разработки исследовательско-экспериментальными лабораториями и творческими группами киевской гимназии восточных языков № 1 исследуемой проблемы. Охарактеризованы концептуальные положения первого этапа гимназического эксперимента – организационно-подготовительного. Раскрыты условия разработки модели развития культурно-языковых и нравственно-гражданских ценностей гимназистов. Определено организационно-педагогические и учебно-методическое обеспечение первого этапа исследовательско-экспериментальной работы.

Ключевые слова: гимназия, исследовательско-экспериментальная работа, научно-исследовательская лаборатория, творческая группа, первый этап эксперимента, педагогический опыт, инновационная деятельность, диагностирование, учебно-методическое обеспечение, научно-методический совет, чартерная языковая школа.

Vasyl Kyzenko, Mykhailo Savchenko
Particular features of innovative model implementation for development of cultural-lingual and moral-civic values

A modern research and experimental technology for creation of an innovative model of evolving pupils' cultural-lingual and moral civic values is represented. The genesis of the theoretical and practical lay-out by the research and experimental laboratories and by the creative groups of the Grammar School of Oriental Languages № 1, Kyiv on the studied issue is observed. The conceptual statements of the first – organizational and preparative – stage of the grammar school experiment are represented. The conditions are discovered for elaborating the model of cultural-lingual and moral-civic values development of the grammar schoolchildren. The organizational and pedagogical as well as educative and methodological provision for the first stage of the grammar school research and experimental work is determined.

Key words: grammar school, research and experimental work, scientific- research laboratory, creative group, the first stage of the experiment, pedagogical experience, innovative activity, diagnostics, educative and methodological provision, scientific and methodological council, charter lingual school.